

30-32 см способствує измененню видового складу сорняків в порівнянні з вспашкою, збільшує засореність цукрової свекли куриним просом (*Echinochoa crus-galli* L.) в 3,6 рази, двудольними видами в 2,0 рази, відмічено появлення багаторічних: осота жовтого (*Sonchus arvensis* L.) і бодяка польового (*Cirsium arvense* L.).

Annotation

UDC 633.63: 632.51

Influence of long soil cultivation on species composition of weeds in a grain-beet rotation

Yu. Remenuk, Ya. Tsvey, G. Opanasenko, V. Yurchak

The long use of blade cultivation of soil to the depth of 30-32 cm has increased, as compared with plowing, weed infestation of sugar beet with barnyard millet (*Echinochoa crus-galli* L.) 3.6 times; species composition is changed and the number of dicotyledons is increased 2.0 time; the emergence of perennial rootstock weeds, such as field sowthistle (*Sonchus arvensis* L.) and Canada thistle (*Cirsium arvense* L.) was also marked.

УДК 633.63:632.51

Р.М. ЛИПИТАН, В.К. СЛОБОДЯНИК

Уладово-Люлинецька дослідно-селекційна станція ІЦБ

ВПЛИВ ГУСТОТИ НАСАДЖЕННЯ ЦУКРОВИХ БУРЯКІВ НА ЗАБУР'ЯНЕНІСТЬ ПОСІВІВ ТА ПРОДУКТИВНІСТЬ КУЛЬТУРИ

Встановлено, що на зріджених посівах цукрових буряків у другій половині вегетації зростає забур'яненість посівів, достовірно знижується врожайність коренеплодів та їх цукристість.

Вступ. Однією з найгостріших проблем забезпечення високої продуктивності цукрових буряків є надійний захист їх від шкідливих організмів, насамперед бур'янів. Проблема контролювання бур'янів на посівах була гострою і актуальною в усі часи [1].

Широке використання для боротьби з бур'янами ручної праці приваблює господарників своєю відносною дешевизною, але має ряд негативних моментів. Посіви цукрових буряків після проведення самого ретельного догляду, що за сьогоднішньої ситуації мало ймовірно, стають зрідженими, з нерівномірним розміщенням рослин щодо площі живлення. Такі вільні екологічні ніші й використовують рослини бур'янів, особливо багаторічних видів [2]. А тому вивчення впливу різної густоти насадження цукрових буряків на забур'яненість посівів та продуктивність культури має актуальне значення.

Методика досліджень. Польові досліді проводили на Уладово-Люлинецькій дослідно-селекційній станції Інституту цукрових буряків УААН (зона достатнього зволоження).

Площа ділянок становила 25 м², повторність – чотирикратна. За вегетаційний період випало опадів за роками досліджень: 2004 р. – 438,2; 2005 р. – 340,9 і 2006 р. – 480,1 мм.

В досліді застосовували такі гербіциди: до сходів – Пірамін Турбо, 2л/га + Фронт'єр, 1,4 л/га та по сходах: Бетанал Експерт, 1 л/га (перше обприскування) і Бетанал Експерт, 1л/га + Тарга Супер, 2 л/га + Лонтрел Гранд, 0,12 кг/га (друге обприскування).

Густоту насадження формували вручну за допомогою шнурів з відповідними мітками через 50, 33, 25, 20, 17, 14 см для отримання заданої густоти – 44, 66, 88, 110, 132, 155,4 тисяч рослин культури на одному гектарі. Бур'яни, крім контрольного варіанту (1а), не прополювались.

Обліки, спостереження та статистичну обробку експериментальних даних проводили за загальноприйнятими методиками. Видовий облік забур'яненості проводили на 4-х площадках по 0,25 м² кожної ділянки в 3-х повтореннях, які накладали по осі рядків буряків в такі терміни: перед першим внесенням гербіцидів по сходах, через 20 днів після останнього обприскування гербіцидами та в кінці вегетації.

При останньому обліку, крім кількості бур'янів, на облікових площадках визначалась також їх маса.

Агротехніка вирощування цукрових буряків не відрізнялась від загальноприйнятих вимог у зоні проведення досліджень.

Результати досліджень та їх обговорення. На початку вегетації в контрольному варіанті в середньому за три роки нараховувалось 124,9 шт. бур'янів на 1 м². Видовий склад їх в основному був представлений дводольними бур'янами. Із загальної кількості вони займали у 2004 р. – 71%, 2005 р. – 78% та 73% в 2006 р. Серед них переважали такі види: зірочник середній (*Stellaria media* (L.) Vill.), гірчак березковидний (*Polygonum convolvulus* L.), гірчак шорсткий (*Polygonum persicaria* L.), жабрій звичайний (*Galeopsis tetrahit* L.), паслін чорний (*Solanum nigrum* L.), щириця звичайна (*Amaranthus retroflexus* L.), підмаренник чіпкий (*Galium aparine* L.), талабан польовий (*Thlaspi arvense* L.), лобода біла (*Chenopodium album* L.), грицики звичайні (*Capsella bursa-pastoris* (L.) Medicus), кропива глуха стеблообгортаюча (*Lamium amplexicaule* L.), фіалка польова (*Viola arvensis* Murr.). В незначній кількості зустрічались інші види бур'янів: курячі очка польові (*Anagallis arvensis* L.), вероніка польова (*Veronica arvensis* L.), рутка лікарська (*Fumaria officinalis* L.), калачики непомітні (*Malva neglecta* Wallr.), осот жовтий польовий (*Sonchus arvensis* L.), осот рожевий (*Cirsium arvense* (L.) Scop.). Групу однодольних бур'янів представляли малорічні види: мишій сизий (*Setaria glauca* (L.) Paul.Beauv.), куряче просо (*Echinochloa crus-galli* (L.) Paul.Beauv.). Лише у 2004 і 2006 рр. в незначній кількості зустрічався пирій повзучий (*Agropyron repens* (L.) Paul.Beauv.).

В дослідних варіантах з ґрунтовими гербіцидами кількість їх

становила 36,2-50,8 шт./м². Тобто під дією ґрунтових гербіцидів відмічалось зниження загальної забур'яненості до 59-71 % (однодольних – 58-76%, дводольних – 60-69%).

Застосування гербіцидів по сходах на посівах цукрових буряків забезпечувало зниження загальної забур'яненості на 86-93% (однодольних – 79-96%, дводольних – 88-92%).

В середині вегетації, незважаючи на високу ефективність гербіцидів, все ще залишалось 2,7-7,3 шт./м² бур'янів залежно від густоти насадження цукрових буряків. Найбільша кількість їх була у варіанті з густотою насадження 44 тис. шт./га і найменша – у варіантах з густотою насадження 132 і 155,4 тис. шт./га.

Аналогічна картина спостерігалась в кінці вегетації. Крім окремих видів бур'янів, що залишились після внесення гербіцидів, найбільш інтенсивне повторне відростання їх відмічалось у варіантах з меншою густотою насадження. А тому найбільша сира маса бур'янів була у варіанті з густотою насадження 44 тис. шт./га (260 г/м²). У всі роки досліджень переважали за масою щириця звичайна (*Amaranthus retroflexus* L.), гірчак шорсткий (*Polygonum persicaria* L.). Крім того у 2006 р. ще переважала лобода біла (*Chenopodium album* L.). В незначній кількості і масі в різні роки зустрічались такі види бур'янів: гірчак березковидний (*Polygonum convolvulus* L.), осот рожевий (*Cirsium arvense* (L.) Scop.), мишій сизий (*Setaria glauca* (L.) Paul.Beauv.), куряче просо (*Echinochloa crus-galli* (L.) Paul.Beauv.), пирій повзучий (*Agropyron repens* (L.) Paul.Beauv) [3].

Найменша маса бур'янів (138-119 г/м²) відмічена у варіантах з густотою насадження відповідно 133 і 155,4 тис. шт./га (табл.1).

В усіх дослідних варіантах порівняно із контролем без прополки бур'янів отримана прибавка врожайності коренеплодів 5,9-13,5 т/га. Порівняно із контролем з прополкою бур'янів суттєве зниження урожайності встановлено лише в другому, третьому і четвертому варіантах, тобто при застосуванні тільки ґрунтових або посходових гербіцидів та густоті насадження 44 тис. шт./га, відповідно на 6,6; 5,9 та 2,3 т/га.

Врожайність коренеплодів залежала також від густоти насадження. Найвищою вона була при густоті насадження 110 тис. шт./га. Із зниженням густоти насадження до 44 тис. шт./га урожайність коренеплодів істотно зменшувалась - на 3,3 т/га. Також урожайність їх знижувалась з підвищенням густоти насадження до 132 та 153 тис. шт./га, відповідно 2,6 і 2,7 т/га (НІР₀₅=2,15 т/га).

Таблиця 1
Забур'яненість посівів цукрових буряків залежно від густоти насадження (2004-2006 рр.)

№ варіанту	Зміст варіанту	Кількість бур'янів, шт./м ²						Маса бур'янів в кінці вегетації, г/м ²					
		на початку вегетації			в середині вегетації			в кінці вегетації					
		всього	однодольних	дводольних	всього	однодольних	дводольних	всього	однодольних	дводольних			
1	Контроль - без прополовання бур'янів	124,9	32,8	92,1	79,7	22,5	57,2	36,0	13,6	22,4	1098	228	870
2	Грунтові гербіциди (100 тис. шт./га)	45,6	12,7	32,9	28,0	8,2	19,8	13,8	3,9	9,9	531	95	436
3	Посходові гербіциди (100 тис. шт./га)	111,9	28,4	83,5	14,4	4,1	10,3	8,2	2,2	6,9	328	45	283
4	Грунтові + посходові гербіциди (44 тис. шт./га)	50,8	13,9	36,9	7,3	2,9	4,4	2,9	1,0	1,9	260	23	237
5	Грунтові + посходові гербіциди (66 тис. шт./га)	45,2	11,2	34,0	5,4	1,9	3,5	3,6	1,1	2,5	212	25	187
6	Грунтові + посходові гербіциди (88 тис. шт./га)	45,1	11,2	33,9	4,6	1,3	3,3	3,5	0,9	2,6	197	23	174
7	Грунтові + посходові гербіциди (110 тис. шт./га)	43,7	11,0	32,7	4,2	0,8	3,4	3,0	0,5	2,5	180	10	170
8	Грунтові + посходові гербіциди (132 тис. шт./га)	40,2	9,8	30,4	2,7	0,4	2,3	2,8	0,4	2,4	138	14	124
9	Грунтові + посходові гербіциди (155,4 тис. шт./га)	36,2	7,9	28,3	2,7	0,5	2,2	2,3	0,3	2,0	119	10	109

Підвищення цукристості коренеплодів відмічалось із збільшенням густоти насадження на 0,73-1,97% ($\text{HIP}_{05}=0,29\%$). Найбільший збір цукру – 8,02 т/га спостерігався у варіанті із застосуванням ґрунтових і посходових гербіцидів та густоті насадження рослин культури – 110 тис. шт./га (табл.2).

Таблиця 2
Вплив густоти насадження і системи захисту від бур'янів на продуктивність цукрових буряків (2004-2006 рр.)

№ варіанту	Зміст варіанту	Фактична густота насадження, тис. шт./га	Врожайність коренеплодів, т/га	Маса одного коренеплоду, г	Цукристість, %	Збір цукру, т/га
1а	Контроль - з прополованням бур'янів	100	44,8	448	17,41	7,80
1б	Контроль - без прополовання бур'янів	101	32,3	320	17,42	4,78
2	Ґрунтові гербіциди (100 тис. шт./га)	101	38,2	378	17,51	6,69
3	Посходові гербіциди (100 тис. шт./га)	101	41,4	410	17,25	7,14
4	Ґрунтові + посходові гербіциди (44 тис. шт./га)	44	42,5	966	15,82	6,72
5	Ґрунтові + посходові гербіциди (66 тис. шт./га)	67	44,6	666	16,55	7,38
6	Ґрунтові + посходові гербіциди (88 тис. шт./га)	88	44,7	508	17,27	7,72
7	Ґрунтові + посходові гербіциди (110 тис. шт./га)	111	45,8	413	17,51	8,02
8	Ґрунтові + посходові гербіциди (132 тис. шт./га)	132	43,2	327	17,46	7,54
9	Ґрунтові + посходові гербіциди (155,4 тис. шт./га)	153	43,1	282	17,79	7,67
HIP ₀₅			2,15		0,29	

Висновки.

1. На гербіцидному фоні найвища продуктивність цукрових буряків в зоні достатнього зволоження відмічається при оптимальній густоті насадження (110 тис. шт./га).

2. На зріджених посівах з густотою 44-66 тис. шт./га в другій половині вегетації зростає забур'яненість посівів, знижується врожайність коренеплодів та їх цукристість.

3. При підвищенні густоти насадження забур'яненість знижується, зменшується врожайність коренеплодів, але цукристість їх зростає.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Іващенко О.О., Соколо-Поповський А.М., Складенко А.Т., Кунак В.Д. Бур'яни в агрофітоценозах // Цукрові буряки. – 2002. - №5. – С.21-22.
2. Іващенко О.О. Бур'яни в агрофітоценозах. – К.: Світ, 2001. – 234 с.
3. Unkauter in Zuckerruben. Бур'яни на цукрових буряках (Ілюстрований

довідник німецькою, англійською, російською та українською мовами). – Berlin. – 1996. – 478 с.

4. Методика випробування і застосування пестицидів. (За ред. проф. С.О.Трибеля). – К.: Світ, 2001. – 447 с.

Аннотация

УДК 633.63:632.51

Влияние густоты насаждения сахарной свеклы на засоренность посевов и продуктивность культуры

Р.М. Липитан, В.К. Слободяник

Установлено, что на изреженных посевах сахарной свеклы возрастает засоренность посевов во второй половине вегетации, снижается урожайность корнеплодов и их сахаристость.

Annotation

UDC 633.63:632.51

Influence of density of stand of sugar beet on weed investation and crop productivity

R. Lipitan, V. Slobodyanyk

It was found that on thin stands of sugar beet, in the second half of vegetation, weed infestation was increased and root yield and sugar content were significantly decreased.